

Bài 20

Thực hành :

QUAN SÁT MỘT SỐ THÂN MỀM

I – MỤC TIÊU

– Thực hành quan sát trên các mẫu đã chọn, chuẩn bị sẵn từ các đại diện của thân mềm về cấu tạo ngoài cũng như cấu tạo trong.

– Cụ thể quan sát được : + Cấu tạo vỏ của vỏ ốc, mai mực.

+ Cấu tạo ngoài của trai sông, mực.

+ Cấu tạo trong của cơ thể mực.

– Củng cố kỹ năng quan sát bằng lupa trên mẫu thật và cách thu hoạch thể hiện trên kết quả ghi bảng tường trình.

II – CÁC THÔNG TIN BỔ SUNG

Thân mềm có cơ thể mềm, không phân đốt, nên khó quan sát, nhất là cấu tạo trong. Để đủ thời gian thực hiện nội dung bài trong 1 tiết, cần chuẩn bị thật kỹ mẫu vật và nội dung quan sát.

Có 3 nội dung cần quan sát ở thân mềm :

1. Vỏ đá vôi : Chọn vỏ ốc (loại vỏ cấu tạo phức tạp nhất) và mai mực (vỏ đã tiêu giảm đơn giản nhất). Qua đó để thấy rõ 2 chức năng của vỏ :

– Che chở : vỏ ốc.

– Nâng đỡ : mai mực.

2. Cấu tạo ngoài : Hai đối tượng để quan sát là :

– Trai sông : là đối tượng điển hình của lối sống ít di chuyển.

– Mực : đối tượng có lối sống di chuyển tích cực, cấu tạo cơ thể thích nghi với lối sống ấy.

3. Cấu tạo trong : Nội quan của ốc sên và nhất là ở trai sông rất khó quan sát, dù có mẫu mổ sẵn để trong lọ ngâm. Nhưng nội quan mực thì dễ quan sát và rõ ràng. Ở vùng ven biển hay gần biển, GV có thể dùng mẫu sống, mẫu mổ sẵn trên chậu mổ để HS quan sát. Ở các vùng xa biển, có thể dùng mẫu ngâm hoặc dùng ảnh chụp (ở SGK và tranh in).

III – PHƯƠNG TIỆN THIẾT BỊ DẠY HỌC CẦN THIẾT

– Tranh vẽ : vỏ ốc, mai mực, cơ thể trai và cơ thể mực đã mổ sẵn cấu tạo trong.

– Mẫu vỏ và mẫu ngâm các động vật trên.

Riêng với vỏ ốc, cần چرا đôi trước để HS thấy rõ cấu tạo xoắn ốc và lớp xà cừ mặt trong của vỏ (hình 20.2).

– Nếu có điều kiện, GV nên mổ mẫu cấu tạo trong của mực trước để HS quan sát.

– Lúp tay, kim nhọn, panh, chậu mổ.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TIẾT HỌC

1. Gợi ý lời giới thiệu

Các bài học về thân mềm đã đề cập đến nhiều đại diện khác nhau của thân mềm. Để minh họa và bổ trợ cho các đại diện ấy, cần có bài thực hành quan sát thân mềm.

2. Các hoạt động

– *Hoạt động 1 : Quan sát cấu tạo vỏ thân mềm*

Cách thực hiện : GV cho HS dùng lúp quan sát vỏ ốc và mai mực, đối chiếu với hình vẽ để nhận dạng các chi tiết cấu tạo. Kết thúc hoạt động, HS trao đổi để tập chú thích bằng số vào các hình 20.1, 2, 3 sao cho phù hợp với tên bộ phận ấy ghi ở chú thích dưới hình.

– *Hoạt động 2 : Quan sát cấu tạo ngoài*

Cách thực hiện :

+ Mặc dầu trong bài thực hành có giới thiệu về quan sát cơ thể trai nhưng yêu cầu chỉ quan sát các bộ phận bên ngoài của cơ thể trai là chính (khi bỏ vỏ) như lỗ miệng, tấm miệng, ống hút, ống thoát và mang, áo, chân, tim, thận của trai...

+ Quan sát cấu tạo ngoài của mực : chú ý do thích nghi với cách di chuyển tích cực, nên cơ thể có hệ thống cơ phát triển rất mạnh, phân hoá thành : khoang áo phát triển ở phần thân và tua miệng phát triển ở phần đầu (phân thành 2 tua dài và 8 tua ngắn).

Kết thúc hoạt động, tập chú thích vào các hình 20.4, 5 coi như sự thu hoạch kết quả quan sát.

- Hoạt động 3 : Cấu tạo trong của mực

Hình ảnh chụp mẫu mực mổ sẵn giúp HS thấy rõ cấu tạo trong của mực. GV yêu cầu HS dùng kính lúp quan sát và dùng ở chỗ thấy được các cấu tạo giới thiệu ở chú thích. Từ đó đánh số vào các ô trống ở các chú thích coi như sự thu hoạch về kết quả quan sát.

Cuối các hoạt động, GV cho HS thu hoạch bằng cách điền vào bảng.

Bảng điền đầy đủ như sau :

STT	Động vật có đặc điểm tương ứng	Ốc	Trai	Mực
	Đặc điểm cần quan sát			
1	Số lớp cấu tạo của vỏ	Đủ 3 lớp	Đủ 3 lớp	1 lớp đá vôi
2	Số chân (hay tua)	1	1	2 + 8
3	Số mắt	2	0	2
4	Có giác bám	0	0	Nhiều
5	Có lông trên tấm miệng	0	Nhiều	0
6	Dạ dày, ruột, gan, tụy, túi mực (thấy gì ghi vậy)			Ruột, mang, túi mực, dạ dày

V – ĐÁNH GIÁ

Kết quả quan sát thu hoạch bằng chú thích và điền bảng.

VI – TÀI LIỆU THAM KHẢO

Các tài liệu số : 3, 5, 6, 10, 13, 16, 21 phân 1 SGK.